

ለናይ ሰልፍ መግርክ 60ታት

9ይ ክፍል

መሐመድ እድሪስ

ኤርትራ ሓዳስ

መዐረከት አብናየት - 3 ዲሰምበር 1961 ናይብ ትሌንቴ አበቤ እድሪስ ለመርሖም ዐሳክር ክምሰለ ናይ ሀውኬ በገሶም፡ እተ ጃርዲን ክም በጽሐው እግለ ሸቃላለ ጃርዲን እንዴ ጀምዐዎም ሀደደዎም። “እግልሚ ኢሰኬኩም፤ እግል ሚ ሰኒ እንዴ ትበው እግለ በናነ ትባትኩ፤ ምስሎም ጉሙያም ምንዲ ኢትዐሉ ወእዴ ምን አለብኩም፡ ክእነ ደማር ወየአጅራኩም” እንዴ ቤለዎም አፋዘዘው ዲቦም። “ከሕነ እግል ሰብ ስለሕ እብ ከአፎ እግል ንጋብሆም፡ ሓምድ ዐዋቴ ባቱኩ ክም ቤሌነ ነፍሱነ እግል ነአንግፍ፡ ባተክናሁ” ቤለው። እሊ ቅብብ እንዴ ገብአ ለትሰመዐዮም ዐሳክር ነው። እግለ መሳልሚን ሸቃለ እኪት ረሖም እግል ለአርእዎም ተሐት ወለዐል ቤለው። ምናተ ምድር እንዴ ኢመሴ እብ ሓምድ እግል ለዐፍ፡ እት ለሐራጽ፡ እግል ወልዳይ ምልስ ክልኦት ብዕዳም እንዴ ሰጀለው፡ አስክ ለአቀብሎ ህዬ፡ ኩሉም ለሸቃለ ምነ ባካት ተወዝ ክም ኢወዱ አማውር እንዴ ሀበዎም፡ አስክ አብናየት ሐልፈዎም።

3 ዲሰምበር 1961 አደሐጳጳዕደ ዐለት። ጅማዐት ሓምድ ሸዐብ ለሀበዮም ተጠሊት እንዴ ሐርደው እግል ጸቤሕ እት ልትዳለው፡ ዋርድየት ለዐለ ምኖም ኡዳም ብዙሕ አስኮም ገጹ መጽእ ክም ሀለ አሰአለዮም ወህቶም ዎርትክ እብ ጀህቱ አስክ አካን ውቅል ሰዐ። ለረፍዐካህ ነብረ ሐሬ ሰበት ተረፈዐክ፡ ዐብደላ ዲሰ ምነ ልትበሸል ለዐለ ስገ፡ ገሌሁ እት ብላይ እንዴ ዐቅረዩ፡ ነስአዩ ከአስክለ ድፍው ጌሳቡ። እብ ክልኢቱ ሰውረት ኤረትርዩ እትለ ናይ ሰልፍ መትኣምባት ግድለ ስለሕ ዲብ 60ታት ፍንጌ ምናድሊን ሰውረት ወጄሽ

አባይ ገብእ ለዐለ መዓርክ ምን ምናድል ሀይለስላሴ ወልዱ ለከትቦይ ክታብ ዐዋቴ ለትነሰአቱ። ከእግል የም ዓይ ክፈል ለእንክራት እተ እግል ልጋብሆ ምኑ ለቀድሮ ዐነክል ክም ፈግረው፡ እግል ሐርብ ትዳለው። እብ ጀህት ሐቴ ሓምድ ወህመድ ኤሪ ምኖም ርይም እንዴ ቤለው ህይ እድሪስ መሕሙድ ወግንድፍል፡ እብ ጀህት ብዕደትመ ከራር አድም ለዐለ እተ መጅሙዐት ገብአው። ፊልድ-ፎርስ እተ አካነት ክም በጽሐው፡ ገሌ ምኖም ምን ክትረት ቅብብ ወሐጋረት፡ ምን ታርፍ ለዐለ ስገ ማደ እግል ልብልፆ ትሸንሀው። እተ ባካት ከረ ሓምድ ክም ህለው ለአምሮ ዐለው። ሰበት ቀበዎም ላኪን፡ ሕስር ኢወደው። እንዴ ትጀምዐው ህይ በልፆ ሌጠ ዐለው። ለዶል ሓምድ እተ ስገ ሃጅላም ወምን ሕድ ልትሻተፎ እት ህለው፡ ለክፈ እቶም ወእብ ክልኣት ተዐወት ምኖም።

እበ ሓድሰት ለሐርቀ ዎሮት ሻውሽ እብ እዴ እግል ልእቴ እቶም አስኮም እት ልትገምቤ፡ እድሪስ መሕሙድ ለክፈ ወእተ ብርኩ ዘብጠዩ። ሻውሽ እንዴ ትገራምሐ ዓዕ እት ልብል ክም ገዐረ፡ ለብዕዳም ሰበት ደንገጸው አስክ ግረ ሀርበው ለዘብጥ በጥረ። ሐቆ ደቃይቅ ሐድ ፊልድ-ፎርስ እብ ሐዲስ እንዴ ትነዘመው፡ “ጽበጡ! ጽበጡ!” እት ልትበሀሎ፡ ስደፍ ሓምድ ወህመድ ኤሪ አስክለ ዐለው ዲበ አካን እት ልስዑ ሸአገው። ሓምድ ቅወኣት አባይ ሰበት ቀየመ፡ “አንሳሕብ!” ለልብል አማውር አስደረ። ህመድ እግለ አማውር ኢትከበተዩ። ሐርቀ ወዘብጥ አተላለ። ምናተ ኢዳፍዐ፡ ለአቡ-ስተ መንዱቁ ዐክሰዩ። መንዱቅ ዐክሰ ወትም ሌጠ ገብአ። ስልከት እንዴ ሎሽ ዲቡ እት ሸቃሽቁ ወልትጋሐሉ ምን ቅባል ለረአዉ ዐሳክር እብ ድማኑ ወድገለቡ እት ከርዱኑ አንበተው። ሓምድ ክም ረአዮም እብ ህግዩ ብዳውዩት፡ “ናካማ! ናካማ! (ትወለብ) ለግራክ ህለው በሎም! በሎም!” ቤለዩ እግል ሁመድ።

ሁመድ ላኪን ኢቀድረ። ስጉር ለዐለ ጥለጉ ሸት ቤለ። ኩሎም ጅማዐቱ ለአንስሕቦ እት ህለው፡ ምን ዐለ እተ ተልገ እግል ልፍገር በክት ኢረክበ። ሓለት ሁመድ ኤሪ ለረአው ዐሳክር “ሕደግ፡ ኢትልከፍ እቴ፡ እብ አርወሐቱ ጽቦጡ” እት ልብሎ አስኩ ቀርበው። ለዶል ለህ ክምለ አርዌ እት ምድር እግል ልእቴ ምን ኢገብእ፡ ምድር ምን አፍ-ሾመት ጨበት እቴ። ላኪን ኢፈርሀ፡ እግለ መንዱቅ እበናይ ዘብጠ እቡ ከሰብረዩ። እንዴ ለክፈዩ ህይ፡ እግለ ምን መርከቡ ለኢፈንትዩ ሰይፉ ሐርጠ። ህቱ እብ ዕሉጉ እግል ለአክርር እንዴ ቤለ ሌጠ ቀንጸ። ለዐሳክር ህይ እብ አርወሐቱ እግል ልጽቦጡ ሐዘው። ምን መዕጽዮቱ ሰኪነት እንዴ ሐርጠ አስክለ ሰልፍ ለሸአገዩ ዐስከሪ ወርወረዩ። እብ ቅሩባይ ህይ ሰሐተዩ። ሕድ እት ፈዞ ክም በጥረው፡ “አነ ፋርስ! የም ስጋድ ዎሮት እንዴ ነተፍኮ እግል ኢሙት ቱ!” እት ልብል

አትሳቀረ። እግሉ ሰይፉም አስግደቶም እግል ልባትክ እቡ ወታወተዩ። እት አክር ላኪን ተልሀው እቱ። ፖሊስ ምርት እብ ግራሁ እንዴ መጽአዩ። እተ ረአሱ ዘብጠዩ። እብ ጠልገት እንዴ ኢገብእ እብ እበናይ ፈቅአዩ።

ሰበት ትደውረረ። አርድ ሀፍተ። ለዶል ሸክረ ለመስለ እቶም ሰለስ ዐስከሪ። እግል ልጽቦጡ ክም ሀጅለው እቱ። እግል ኦሮቶም እበ ምብለሕለ አፍ ሰይፉ እንዴ ዘብጠ ጀርሐዩ። እንዴ ቀንጸ ላኪን ኢፈግረ። ምን ቅታል አባይ ሀይመቱ እንዴ ኢለአፈግር። እት ሰውረት ብዙሕ እንዴ ኢከድም። እት እዴ አባይ እንዴ አተ። ክም አሲር ሀይኮተ አተ። ሰድፊት እተ ምዕል ለሀ “አዋልድ ዐድነ እግል ከረ ሓምድ ዐዋቴ እት ምዕጥን ሰበት ጸንሒያህም እተ መዕረከት እግል ኢልትዘበጠ እንዴ ቤለ ጊሰ ተዐደዩ እንዴ ቤለውን ዐድ አትያም ዐለው” ለቤለ ከራር መሕሙድ አቦኩት ለልትበሀል ሻብ። ለዶል ለሀ ለረአዩ ኢልትረሰው። ለዝክርያቱ ህዩ እብሊ ለተሌ ሸርሐ፣ ለመደት ለሀ ንኡሽ ዐልኮ። አቡዬ ጠሊት እት ለሀይቦም ልትዘከረኒ። ገይሶ እት ህለው ሓምድ እግል ከረ አቡዬ ፖሊስ ሓቆ መጽአውኩም ሓብሩኒ። አስከነ ህዩ ሓሉፎ ቤለዮም። ፖሊስ ክም መጽአውኒ። ሓምድ ለሀለ ዲበ አካነት አርአኑ ቤለዎም። ሓምድ ተናን ዋዲ ሰበት ዐለ። አስክለ አካን ተናን መርሐዎም። ሓርብ ህዩ ገብአ። ፖሊስ እግል ሁመድ ኤረ እብ እበነት እንዴ ዘብጠዉ ጸብጠዉ። እንዴ አሰረዉ እተ ድጌ ክም መጽአው እቡ ኖሼ ረአይ ክልኤ ዕንቼ ቱ። ምን ፖሊስ ሓምስ ለሞተው ወለትጀርሐው ዐለው። ለአቀብሎ እት ህለው። እግል መጀርሒኖም እብ ነጋለት-ዐራት አስክለ ጃርዲን ነስአዎም። ምኑ ህዩ እብ መካይን አስክ ተሰነይ ነስአዎም። እትለ መዕረከት እለ ምን መናድሊን ምር ልትጸበጥ እት ህለ። ምን ጀህት አባይ ምርት ዐስከሪ ሞተ ወአርበዕ ትጀርሐው። እሊ ሓደስ እሊ እብ ጀህት አባይመ እት ዮም 6 ዲሰምበር 1961። እንዴ ትጠበዐት እተ ፈግረት ጀሪደት ዘመን ሸርሕ ዐለ።

ናይ አዳም፡ አካናት ወአሰለሐት አስማይ አትአከዮት ወአትካፍኦም ምኑ እንዴ አዘምከ ህዩ ለሓደስ ህቱ ቱ። ... ምን መርከዝ ፖሊስ ለመጸተነ ከሊመት ክምለ ትወድሑ። እብ ዐለቦት ግእዝ ሰንበት ዮም 24 ኖቨምበር 1954 በሀለት (3/12/1961) እት ጉርጉጂ ለትትበሀል አካን ምዴርየት ባርንቶ። እት ናይ ምርት ወድ ካርጅ ጃርዲን። እብ ሓምድ ዐዋቴ ለልትመርሐ ሸፈቲት እንዴ አተው ብቅል ወለእቱ ዐለ ሓጻይን ክም አትአከው ክም ትሰመዐ። ለእግል መስኩበት ወአምን እንዴ ተዐንደቀው ፋግራም ለዐለው ፖሊስ ደርቦም ገብአው። ላኪን እት ደብዐት ለትትበሀል አካን ለሸፍተ ዲብ ግሎት ከቢን እንዴ ወደው ሰበት ጸንሒያም ወመጅሞዕ ሰበት ለክፈው እቶም። ምን ዐሳክር ፖሊስ፡ ኦሮት አድም መሓመድ ለልትበሀል ቦሊሲ

ትዘበጠ ከሞተ፡ ብዕዳም አርበዕ ህዩ ጅርሓም ህለው። ... ለሞተ ዐስከሪ ወለትጃርሐው ምን ሰንበል ለጌሰው ቶም፡ ለጅርሓም መዛብጠም ከፊፍ ቱ።

ምን ጀህት ሸፊቲት ህዩ፡ መሐምድ ኤረ ሙሰ ለልትበህል በዐል ዐድ-እብራሂም (ምን ቢንግምር ናታብ) እብ ፖሊስ ጽቡጥ ህለ። ህቱ ኦሮት ሐጪር መንዱቅ አልቢኒ ወ45 ጠልገት ጸንሐ ምስሉ። ቅወት ፖሊስ እብ ኩሉ እትጅሃት ዐሳክረ እንዴ ነድአት እግለ ሰፊቲት ራቅቦም ህሌት። ሁመድ ኤረ እግል ዝያድ ሐምስ ሰነት እት አስመረ ክም ተአሰረ፡ ምኑ እት ባርንቶ እንዴ ነስአዉ፡ እብ ሸንቆ ቀትለዉ። ሁመድ ኤረ እት ሐብስ እት ህለ፡ ክምሰለ በገሱ ብዙሕ እንዴ ኢናድል እት እዴ አባይ መትከራዩ፡ ሰኒ ለሐርቅ ወሐር፡ ለበክቱ እት ረግም፡ ክእነ ለተሌ ሐሌ ዐለ ልትበህል፡ ጀልሰት ብዩ ዲብ አስመረ ምስል ናድር የህው ንዳር እሲት ተሐይሰኩም ስመ ዜነብዩ ክልመት በልሰት አዳም ለፊትዩ እግል ኤረትርዩ ሳልስ በልሰት ልብነ ለገብለዩ ከረ ቀሽ ዲሜጥሮስ ከረ ሓምድ ፈረጅ ከረ ማርሻፍራይ፡ አብዴኩመ ሕርዩ እት ሐርብ አብናይት እምበለ ለትጸበጠ ሁመድ ኤረ፡ እተ ብዕዳም ምናድሊን ለጀረ ጅረሕ ልግበእ ወእስትሸሃድ ይዐለ። ምነ ድዋራት ብዙሕ ክምሰል አንሰሐበው ላኪን፡ መሐመድ እድሪስ (ሕፉን) አርጭ ነክሸዩ። ምስሎም እግል ልንሰእዉ ኢቀድረው። አስክ መረዊት እንክር ቅብለት ባካት አዳል ክም ተዐደው ሸዐብ እት አድግ እንዴ ወደዉ ዐረዎም እቡ። ህቶም ህዩ አስክ ለሐዩ እት ደንጎብልኹ ሐድገዉ ከጌሰው፡52 ለጀረ እቶም ተዩልል እብ ዋዴሕ ለዳግሙ እት መዐረከት አብናይት ለሐድረ መናድል ከራር አድም ቱ። ከራር አድም ለኢሐድረ ዲቡ ሸይ እግል ልዳግም እግልከ ኩሉ ረአሱ ለኢልትሐሰብ ቱ። ጠቢዐቱ ክምሰልሃ ተ። እግለ ኢሐድረ እቱ ሸይ ሐድሩ አነ ለልብል ነፈርመ፡ ሐሰት ሓድር እቱ ይእንተ እግል ሊበሉመ ሐር ኢልብል። ምን አብናይት ኬን ክም አንሰሐብነ፡ ሓምድ ወእድሪስ መሕሙድ ተርፈው ምኒን።

ትዘበጠው ከተርፈው ወለሚ ጀሬት እቶም ቴለሎም እግል እድሌ ሐር አቅበልኩ። ግንድፍልመ ደርብዩ ቀንጸ። ለሰይድነ ስሌማን ሀቤኒተ ከሻፈት ምስልዩ ሰበት ዐለት፡ እት ዕንክላይ እንዴ ፈገርነ አትቃማት አንበትነ። ለዶል ለፖሊስ እግለ ጅሮሕ ነፈሮም እት ገመል እንዴ ጸዐነዉ ወሁመድ ኤረ ህዩ እንዴ ጸብጠዉ እት ገይሶ እቡ ረኤናሆም። ከራር አድም ወግንድፍል፡ ሓምድ ወእድሪስ መሕሙድ እግል ልሕዘው ገበይ ሰበት በዴት ምኖም ለአንጎጉ ትመየው አስቡሕ እግለ ጅማዐቶም ዐረው ቦም። ክምሰለ ፈርሆ ምነ ለዐለው እንዴ ኢገብእ፡ ሓምድ ወእድሪስመ ምስሎም ጸንሐዎም።